

Корону повернули Китаю

Післямова до жіночої першості світу з шахів

Результат матчу на першість світу з шахів між Анною Ушеніною та Хоу Іфань викликає низку запитань, серед яких є й футбольні: чому гра йшла «на полі» однієї із суперниць і «в одні ворота»? Та щоб спробувати на них відповісти, варто спершу згадати, що передувало цьому поєдинку.

Олександр МАЛІЄНКО

мовляти доводилося деяким організаторам, бо скрізь не встигнути. Та ще й треба викроїти час для тренувань, адже восени чекало головне випробування: їй належало захищати свій титул у матчі з десяти партій проти екс-чемпіонки світу китаянки Хоу Іфань.

Про силу суперниці свідчить той факт, що сьогодні вона найкраща серед китайських шахісток, які вже понад двадцять років домінують у світі. Згадаємо, що з 1991 року, коли Се Цзюнь уперше здобула корону для Китаю, вигравши матч у грузинки Майї Чибурданідзе, на шаховому «престолі» побувало вже чотири представниці Китаю, й володіли вони короною за цей час удвічі довше, ніж чемпіонки світу з решти країн, разом узяті. До того ж нікому, крім китаянок, не вдавалося двічі сходити на «престол». Отже, склалася традиція, порушити яку нікому не вдавалося.

Хоча претендентка молодша за Анну на 9 років, вона мала значно більший досвід боротьби за найвищий титул. Свого часу виграла турнір за нокаут-системою, а в 2011 році – й матч із десяти партій. Тоді в Тирані (Албанія) вона з більш ніж переконливим рахунком (5,5:2,5) достроково перемогла Хампі Конеру з Індії, яка, до речі, мала дуже високий для жінок рейтинг 2600 (це на 100 пунктів більше, ніж нині в Анні).

Тож формат такого змагання для китаянки знайомий і зручний, а Ушеніній іще не доводилося грати жодного тривалого матчу. До того ж його відразу запланували проводити в китайському місті Тайчжоу, а це ще більше посилило й без того міцні позиції китаянки. Чому наше спортивне і шахове керівництво ніяк не подбало про інтереси першої української чемпіонки світу, не поборолось за прийнятні умови для захисту престижного титулу? Чому Україна, яка входить до трійки країн, шахісти котрих мали звання чемпіонів світу і серед чоловіків, і серед жінок (це ще тільки Росія та Болгарія), ніколи навіть не претендує на проведення бодай однієї світової першості?

«Чи є в Ушеніній шанс відстояти чемпіонське звання в матчі з Хоу Іфань?» – наївно запитав я ще на початку літа в харківського гросмейстера Антона Коробова, котрий входить у групу тренерів Анни.

«Буде дуже важко, – відповів гросмейстер. – Китайські спортсмени, особливо вдома, роблять усе можливе, щоб виконати поставлене партією завдання, а воно од-

Харків'янка Анна Ушеніна стрімко увірвалася до шахової еліти. Торік вона стала чемпіонкою світу, не маючи до цього не тільки якихось помітних здобутків у престижних особистих турнірах, а, по суті, й досвіду участі в таких змаганнях. Її вважали четвертим номером у складі українського жіночого десанту, який прибув до Ханті-Мансійська трювати найвищу шахову вершину. Та коли «жорна» нокаут-системи вирвали з боротьби наших більш іменитих і рейтингових учасниць, вона одна залишилася перед фінальним випробуванням. І супереч усім прогнозам та передумовам перемогла титуловану, досвідчену, забезпечену необхідною тренерською підмогою суперницю – болгарку Антоанету Стефанову. Стрибнула вище голови. Взяла передовсім характером, вигравши поєдинок нервів. Відтак її можна назвати найнесподіванішою королевою шахів за всю історію розіграшу жіночої корони.

Неважко уявити, як складно було Анні підтверджувати «високі повноваження», адже відтепер усі суперниці готуватимуться до партій із нею найретельніше, боротимуться з повною віддачею. А чемпіонське звання зобов'язувало демонструвати гідні результати... Один із перших її виступів у новому статусі був напрочуд вдалим. Цьогоріч у березні в Астані (Казахстан) наші дівчата перемогли в командному чемпіонаті світу. Тож Анна стала володіти водночас двома титулами світової чемпіонки – особистим і командним. Не дивно, що звідусіль посипалися запрошення на престижні турніри, про які ще недавно можна було лише мріяти. Тепер же й від-

нозначне: перемогти! Та надію не втрачаємо, бо в жіночих шахах успіх на 90 відсотків залежить від психології, а в цьому плані Анна отримала певну перевагу – виграла особисту зустріч проти Хоу Іфань на недавньому турнірі в Женеві». Утім, по очах тренера було помітно, що згаданий успіх є для нього слабкою втіхою, але такий настрій, звісно, не для преси...

У серпні Анна виступила в Кубку світу за нокаут-системою з дуже сильним складом гравців. Серед його учасників – 22 з 25 найсильніших за рейтингом шахістів світу. На старті жереб звів харків'янку з одним із провідних російських гросмейстерів Петром Свідлером. Багаторазовий чемпіон Росії перед грою жалівся, що йому не випав у першому колі легший суперник. Це сприймали як жарт гросмейстера або своєрідний комплімент королеві. Та ось Свідлер, почавши з перемоги, другу партію програв, і їхній двобій опиняється в центрі загальної уваги. Ніхто зі знавців не міг пригадати такого випадку, коли б сильний гросмейстер з перевагою в рейтингу на кількесот пунктів програв відповідальну партію жінці. У додаткових партіях росіянину вдалося взяти гору, але той його програш був однією з найбільших сенсацій на старті турніру. І головне, він засвідчив, що Анна здатна у вирішальний момент виграти «на замовлення».

Для підготовки Ушеніної до матчу залучили двох українських і двох російських гросмейстерів. До Тайчжоу з нею поїхали секундантами Коробов і гросмейстер із Санкт-Петербурга экс-чемпіон світу ФІДЕ Олександр Халіфман. Певно, росіянин, як автор книжок з теорії дебюту, мав забезпечити дебютну підготовку чемпіонки.

Анні випало грати першу партію білими. Вона заволоділа ініціативою, мала шанс здобути майже вирішальну перевагу, але, витративши багато часу, почала робити неточні ходи. Китайка перейшла в контрнаступ, і в цей момент білі не змогли відбити її загрози. Отже, претендентка повила в рахунку.

Перша партія, як потім з'ясується, й стала, по суті, вирішальною, бо більше Хоу Іфань у такій небезпечній ситуації не опинялася. Після нічиєї у другій партії вона чорними знову перемогла, причому вже в дебюті провела ефектну атаку з жертвами. Вистоявши чорними у двох наступних зустрічах (умовами матчу передбачено таке повторення кольору), Анна змушена була в шостій партії міняти дебют за білих, бо тут суперниця продемонструвала кращу підготовку. Однак знову гра пішла в руслі, яке забирає в Анни багато часу й сил, знову цей момент призвів до згубних помилок. Сьома партія стала останньою в матчі: Анна була змушена й чорними загострювати боротьбу, але суперниця тримала ситуацію під контролем і цього разу вперше виграла білими, здобувши загальну перемогу в матчі з рахунком 5,5:1,5. Відтак вона повернула собі корону, ніби обмінюючи її на приставку «екс».

Рахунок, що й казати, невтішний для нас, однак він не свідчить про реальне співвідношення сил двох шахісток. Раніше ці суперниці зустрічалися за шахівницею вісім разів, і на боці Хоу Іфань тільки мінімальна перевага. А нинішній рахунок – скоріше докір нашим шаховим функціонерам, роль яких у подяці за участь наших гравців зазвичай буває непомітною.

Щодо майбутнього нашої шахістки, то, здається, про це найкраще сказав хтось із її шанувальників під час обговорення підсумків матчу на одному з російських шахових сайтів: «Анна Ушеніна – володарка сильного, воістину чемпіонського характеру... Упевнений: Анна може повернутися (якщо, звісно, захоче) до поєдинків на найвищому рівні, до боротьби за титул найближчим часом. І на неї чекають іще дуже багато гучних перемог. А поразки, хай навіть вельми болючі, тільки загартовують сталь істинного чемпіонського характеру. Хоч би там як, але Ушеніна вже вписала своє ім'я в історію шахів і стала гордістю України, примноживши її спортивну славу».

Шаховий конкурс «Королева»

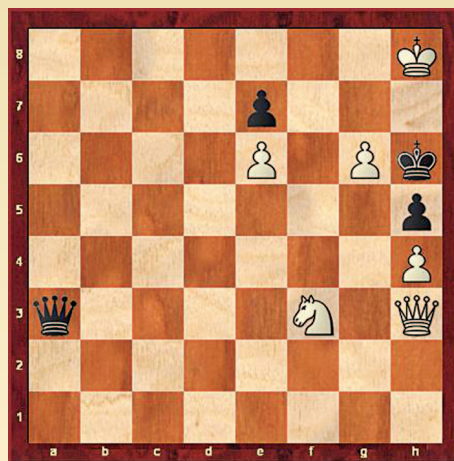

УШ

Триває конкурс з розв'язання шахових композицій, який проводить редакція парламентського журналу «Віче» та перша українська чемпіонка світу Анна Ушеніна (умови конкурсу – у «Віче» № 5 за 2013 рік).

Восьмий тур

№ 15

Виграш

№ 16

Мат за три ходи

За правильне розв'язання кожної позиції (потрібно вказати основні варіанти етюду і задачі) учасникам нараховується по три бали. Відповіді надсилайте до 15 листопада ц. р. поштою чи факсом або на вказані електронні адреси.

04053, Київ-53, пров. Несторівський, 4; Факс: (044) 235-79-58; E-mail: mail@viche.info; mal64@i.ua